

Appell

www.folkehjelp.no
Nr. 1, 2017

Folkelig motstand

**Ny generalsekretær
med stø kurs**

Rydder etter IS i Irak

**Fare for sult
i Øst-Afrika**

Appell

Utgiver: Norsk Folkehjelp
Nr. 1, 2017. Årgang 77

Tidligere *Melding, Helse, Helse
Miljø Trivsel, Norsk Folkehjelp og
Magasinet Norsk Folkehjelp*

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Storgata 33 A, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Faks: 22 20 08 70

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Julie Strand Offerdal, Hilde Sofie
Pettersen, Sissel Fantoft, Ida
Kroksæter, Emma Heidenreich,
Ingrid Aspelund, Erik M. Sundt,
Håkon Ødegaard, Anne Håskoll
Haugen, Therese Nordhus Lien,
Mona Wærnes, Mona Bristøl og
Inger Sandberg, Ken Opprann,
Edward Rowe og Håkon Nordvik.

Grafisk utforming: Heydays

Trykk: Aktietrykkeriet AS, Fetsund

Opplag dette nummer: 31 180

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 10. februar

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss
på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

Fagpressen
Opplagskontrollert

Foto Erik M. Sundt

Foto Edward Rowe

Foto Mona Wærnes

Innhold

← PROFILEN

4 Henriette Killi Westrin ny generalsekretær

↙ AKTUELT

8 Rydder opp etter IS i Irak

12 Vinterberedskap på Fulufjellet

14 Vellykket seminar for frivillige

VIS SOLIDARITET

18 Øst-Afrika: Alvorlig sultvarsel

↘ TEMA FOLKELIG MOTSTAND

22 Demokratiet under press i Kambodsja

26 Livsfarlig å organisere seg i Honduras

30 Vin med blodsmak fra Sør-Afrika

32 Lang vei til varig fred i Colombia

36 Palestinske kvinner i skuddlinjen

LEDER

Nå må vi mobilisere

MANGE GÅR RUNDT med en litt usikker følelse for framtida nå. Det skjer ting som uroer oss. Tendenser som minner oss på at mye ikke er så selvfølgelig som vi kanskje har trodd.

Da jeg vokste opp på 70- og 80-tallet, virket det som om verden skulle gå bare en vei – mot mer demokrati og mer velferd. Malen var lagt, og alle var tilsynelatende enige. Våre foreldre og besteforeldre bygde opp vårt eget land etter krigen; nå skulle vår generasjon bidra til å løfte resten av jordas befolkning ut av fattigdom og ufrihet.

I dag er hverken demokrati eller velferd selvfølgelig lenger. Stater som alltid har hatt et lettvinth forhold til folks rettigheter strammer ytterligere inn, og i vår del av verden svekkes demokratiet under dekke av kampen mot terror, mens migrasjon brukes som argument for å bygge ned velferden.

Over 60 land har innført eller foreslått lover som innskrenker sivilsamfunnets mulighet til å påvirke politikernes handlinger og beslutninger, og det blir vanskeligere og stadig farligere å engasjere seg i politiske aktiviteter som går mot de styrende regimene.

I mange land trues demokratiet fra innsiden. Antidemokratiske bevegelser vinner terreng – og til og med valg – med målet å bygge ned velferd og demokrati, skjult under et tynt slør av populistisk maktkritikk bygget på frykt, fordommer og hat.

Norsk Folkehjelps nye generalsekretær, Henriette Killi Westrin, sier i dette nummeret av Appell at Norsk Folkehjelp har en viktig rolle som motkraft for den galskapen vi ser utspille seg i verden, ikke minst gjennom vårt partnerskap med organisasjoner i mange land.

Det er slike motkrefter vi nå må mobilisere, både hjemme og ute i verden, før de skremmende nye bevegelsene befester sin makt og river ned alt vi har kjempet for å bygge opp siden forrige gang verden brant.

Torunn Aaslund
Redaktør

FORSIDEBILDE

Demonstrasjon mot arrestasjonen av Muo Song Kheang (CNPR / Cambodian National Rescue Party) og fem andre opposisjonspolitikere foran tingshuset i Phnom Penh i 2014.

FOTO: Ken Opprann

Stø solidarisk kurs

Da hun var liten ville hun bli gruvearbeider eller astronaut, men når Henriette Killi Westhrin nå står ved roret i Norsk Folkehjelp, går kursen på mange måter hjemover.

TEKST Hilde Sofie Pettersen FOTO Erik M. Sundt

HVIS DU HADDE spurt Henriette Killi Westhrin for et halvt år siden om hennes planer for 2017, ville svaret vært valgkamp, valgkamp og valgkamp. Som sekretariatsleder for SVs representanter på Stortinget, var hun i full fart med å rulle opp ermene for å sikre rødgrønt flertall. Men så ringte telefonen. Om hun kunne tenke seg jobben som generalsekretær for Norsk Folkehjelp?

– Da tenkte jeg at det er jo den mest spennende jobben i hele verden, så da sto jeg i en vanskelig luksussituasjon. Jeg hadde ingen planer om å slutte i SV-jobben og var veldig innstilt på at jeg måtte se hvordan valget i 2017 gikk, og fullføre prosjektet vi var i gang med, sier hun.

Likevel ble avgjørelsen forholdsvis enkel da hun fikk summet seg.

– Jeg måtte bare takke ja, for denne muligheten kommer ikke tilbake, sier Westhrin, som flyttet inn på hovedkontoret til Norsk Folkehjelp 16. januar i år.

SOM Å KOMME HJEM

Selv om Westhrin i løpet av juleferien brukte en del tid på å saumfare Folkehjelpas nettsider for å oppdatere seg, er det mye som er kjent landskap. Hun har tidligere vært strategisk leder for programvirksomheten, og fikk dessuten organisasjo-

nens kjerneverdier inn med morsmelka.

– Mora mi kom fra en arbeiderklassefamilie på 1930-tallets Vålerenga, med en mor som vaska tog og snakka om samhold og solidaritet. Det tok ho med og videreførte til meg igjen. Så jeg tenker at det går noen historiske linjer som jeg er stolt av å ha med meg, forteller hun.

Selv vokste Westhrin opp i Kragerø, i et hjem hvor politisk debatt var en foretrukket kommunikasjonsform og hvor takhøyden var stor for både meninger og livsvalg.

– Ivårfamilieharvigiftaogskiltossogfått unger på kryss og tvers, og alle har vært velkomne hjemme hos mamma og pappa, sier hun med det litt lure smilet som ofte dukker i ansiktet hennes.

Nå som i barndommen er et av høydepunktene i livet å få kjøre rundt i Kragerøskjærgården med en stappfull båt i sakte fart.

– Det er det beste jeg vet. Å drive rundt uten å skulle noe sted. Da kobler jeg av, og det er jeg god til, sier hun.

MANGFOLDIG ENGASJEMENT

Det politiske engasjementet har fulgt Westhrin gjennom hele livet. Allerede som 18-åring ble hun valgt inn i kommunestyret i Kragerø for SV.

– I en periode var jeg en veldig aktiv feminist og mente at jeg måtte bli enten gruvearbeider eller astronaut, for det var liksom de mest mannsdominerte yrkene jeg kunne komme på, ler hun.

Tilfeldighetene ledet henne til vernepleierstudiet i stedet. En utvikling som passet godt for en ung dame med stort hjerte for sine medmennesker.

– Tre års utdanning i det å jobbe med folk er ekstremt nyttig å ha med seg i de fleste yrker etterpå, sier hun.

Til jobben i Norsk Folkehjelp tar Westhrin i tillegg med seg erfaringer fra til sammen åtte år som statssekretær i Miljøverndepartementet, Finansdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet.

– Jeg starta jo med miljøpolitikk og kampen mot nedleggelse av Kragerøbanen, men engasjementet breia seg ut. Jeg mener at det trengs en politisk endring på mange områder. Derfor er det også lett for meg å gå inn i Folkehjelpa, sier hun.

Bare noen uker ut i jobben snakker hun med oppriktig engasjement om alt fra redningsaksjoner på Preikestolen og situasjonen for unger på norske asylmottak til nødhjelp i Sør-Sudan og minerydding i Irak. Hun er tydelig på at hun vil være en generalsekretær for hele Norsk Folkehjelp.

Henriette Killi Westhrin fikk et luksusproblem da tilbudet om jobben som generalsekretær i Norsk Folkehjelp dukket opp.

– Jeg ser variasjonen som både en styrke og en ulempe. Vi forvalter mye penger på vegne av andre, og folk som jobber for oss tar ofte store sikkerhetsrisikoer. Så det er mange skumle sider ved å være leder her, men det er også unike muligheter hvis du klarer å se sammenhenger og spre kompetanse fra det ene beinet til det andre, sier hun.

– Da tror jeg vi kan stå stødigere enn nesten noen annen organisasjon jeg kan tenke meg.

EN MOTKRAFT TIL GALSKAPEN

Aldri før har så mange mennesker vært på flukt i verden. I Europa er ytre høyre på frammarsj, og i USA er Donald Trump president – med alt dét innebærer. Ikke desto mindre plystrer Henriette Killi Westhrin når hun går til jobben om morran.

– De aller fleste har jo engasjementet som en hobby som de holder på med ved siden av jobb. Så jeg tenker at selvfølgelig så må jeg plystre hver dag til jobb, når jeg får muligheten til å leve av det jeg brenner for og det jeg tror på. Jeg får litt kamplyst, jeg, sier hun.

Motivasjonen henter hun også i troen på at Norsk Folkehjelps innsats for en mer rettferdig verden faktisk nytter.

– Folkehjelpa kan forandre enkeltmenneskers hverdag. Det vet vi at vi gjør hver dag gjennom hjelpearbeidet, og så vet vi at det vi gjør drar littegrann som en motkraft til all den galskapen vi ser, sier hun.

Selv om arbeidet for SVs valgkamp ble avbrutt for Westhrins del, er ermene hennes fortsatt brettet opp.

– Det er jo et paradoks at det nesten

ikke kommer flyktninger og asylsøkere til Norge nå, samtidig som fluktsituasjonen i verden aldri har vært mer dramatisk. Vi må bidra til at Norge åpner dørene og ta ansvar for folk på flukt, sier hun.

– Og internasjonalt er det minst like viktig som før å presisere at utviklingshjelp ikke handler om veldedighet, men om partnerskap og å styrke folks mulighet til å organisere seg og delta.

Og skulle Westhrin ha behov for en pause fra det hele, ja, da kommer det godt med at hun er god på å koble av. Gjerne med en real runde golf.

– Golf er undervurdert som avkobling. Da går du tur i mange timer og tenker ikke på noe annet enn hvordan du skal få den drittbollen ned i hølet, smiler Westhrin.

LA BESTEMOR KOMME SEG TRYGT HJEM

Foto: Espen Brekke.

Som Folkehjelper gjør du det mulig

Også når alarmen går midt på natten er Norsk Folkehjelp raskt på plass. Vi vet at det kan stå om liv, og at barn og eldre er spesielt utsatt. Våre 2 500 operative mannskaper står klare hvis du eller noen du er glad i trenger hjelp. 24 timer i døgnet, 365 dager i året. Som fast giver bidrar du til opplæring, øvelser og utstyr. Med din støtte kommer enda flere savnede trygt hjem.

Støtt oss fast – bli FOLKEHJELPER og gi 200 kr i måneden.
Se www.folkehjelp.no eller ring oss på 22 03 77 00

Norsk Folkehjelp

Irak-ansvarlig for humanitær nedrustning i Norsk Folkehjelp, Lars Askvig viser fram en såkalt improvisert, eller «hjemmelaget» mine som IS etterlot da de flyktet fra landsbyen Gaza Kan, nord for Mosul.

Rydder opp etter IS utenfor Mosul

Mineryddere fra Norsk Folkehjelp er i full gang med å rydde miner etter IS i Nord-Irak. Ni improviserte miner fullpakket med eksplosiver er dratt opp av bakken etter første uka i felt.

TEKST Ingebjørg Sørenes FOTO Edward Rowe

ETTER HVERT som IS drives ut i Nord-Irak, må veier, land, bygninger og kritisk infrastruktur ryddes. Dette er viktig for at nødhjelpen skal kunne komme fram, og for at det skal være trygt for folk på flukt å vende hjem igjen.

– Vi har fått i oppdrag å klarere et minefelt som IS har lagt ut nord for landsbyen Gaza Kan, ca. 20 km sørøst for Mosul, sier Irak-ansvarlig for humanitær nedrustning i Norsk Folkehjelp, Lars Askvig.

Samtidig som det ryddes miner, fortsetter harde kamper mellom IS og irakiske styrker med amerikansk luftstøtte inne i Mosul by. Bombeflyene kan skimtes på himmelen, og drønnene fra luftangrepene høres godt i minefeltet.

– Vi både hører og ser kamphandlingene i det fjerne – en stadig påminnelse om den kolossale ryddejobben vi står foran, forteller Askvig.

KONTAKT MED LOKALBEFOLKNINGEN

IS har teppelagt tidligere beleirede områder med improviserte miner, såkalte IED-er. Denne typer miner blir stadig vanligere i konfliktområder, og krever nye metoder fra dem som skal rydde opp.

– Improviserte miner er ekstra risi-

kable å rydde fordi det er uforutsigbart hva de er laget av og hvordan de utløses. Det ingen bruksanvisning som angir hvor følsomme de er for detonerer, så ryddearbeidet krever høy grad av varsomhet, forklarer Askvig.

I desember rekrutterte og trente Norsk Folkehjelp opp to ryddelag fra nærområdet, og i januar startet ryddejobben. Allerede første dag lokaliserte de to improviserte miner, begge med sprengladninger opp mot ti kilo. I forkant hadde minerydderne vært i kontakt med lokalbefolkningen for å innhente informasjon om hvor de improviserte minene befinner seg.

– De ga oss nyttige rapporter om et minebelte nord for landsbyen, eksplosive gjenstander og to tunnelsystemer som IS har gravd ut. Det er åpenbart en stor lettelse for folk at vi er til stede for å rydde området, og både voksne og barn gir tydelig uttrykk for at de er glad for å se oss.

FLYKTNINGER VENDER TILBAKE

115 internt fordrevne flyktninger har allerede vendt tilbake til landsbyen, og flere kommer etter. IS har lagt improviserte miner tett opp mot veien, noe som gjør ferden svært farlig.

– Det er viktig at vi så snart som mulig får markert minene og advart internt fordrevne om hvor de befinner seg. Våren er i anløp, og den voksende vegetasjonen vil kunne komplisere arbeidet, sier Askvig.

Status etter første uken med rydding er at ni improviserte miner er lokalisert og fjernet. Ytterligere 28 er identifisert ved hjelp av lokal informasjon og undersøkelser.

– Alt i alt er dette en svært bra start på et meget krevende oppdrag. I løpet av 2017 er ambisjonen å utvide programmet, tillegge oss mer kunnskap og – viktigst av alt – redde liv ved å sørge for trygg retur for internt fordrevne, sier Askvig.

Generalsekretær i Norsk Folkehjelp, Henriette Killi Westhrin, er svært glad for at prosjektet i Nord-Irak endelig er i gang.

– Å drive minerydding i utsatte områder er en prioritert del av Norsk Folkehjelps innsats for liv og helse, og vi regner med at oppdraget i Irak bare vil vokse i omfang, sier Westhrin.

Modige Ana

Det er ett ord som melder seg i møtet med Ana Agduelo, og det er mot. Den 25 år gamle colombianske kvinnen har blitt en lederskikkelse i lokalsamfunnet sitt.

TEKST OG FOTO Emma Heidenreich

ANA AGDUELO BOR i Santa Helena på sørøstkysten av Colombia. Som så mange andre kvinner fra fattige landsbykår, giftet hun seg tidlig og ble gravid bare 16 år gammel. Høyere utdanning har det aldri blitt, men takket være pilotprosjektet på mine-rydding som Norsk Folkehjelp har ledet i nærområdet, har hun fått bruk for de gode evnene sine.

– For de fleste kvinnene på landsbygda finnes det få muligheter ut over å ta vare på barn og hjem. Skulle du drømme om noe mer, kommer frykten for hva mannen din måtte tenke. De fleste kvinner avfinner seg med situasjonen og trekker seg inn i seg selv, men jeg har valgt å reise meg, forteller Ana.

LÆRER BORT MELKETEKNIKK

Ana ble involvert i pilotprosjektet i mars 2016, og oppdaget at hun hadde verdifull fagkunnskap å bidra med.

– Det begynte med at jeg gjorde en avtale med Norsk Folkehjelp om at de kunne kjøpe melk fra kua mi. Etter hvert begynte lokalbefolkningen som var involvert i pilot-

Da Norsk Folkehjelp undersøkte hva lokalbefolkningen ønsket å bruke jorda til, bidro Ana med å foreslå avocadodyrking og kyllingoppdrett, fordi det er lettere arbeid for kvinnene i motsetning til de tradisjonelt har dyrket, som kokebanan og kasava.

prosjektet å spørre om jeg kunne melke kuene deres også, sier hun.

Ana fikk etter hvert en viktig rolle i kontakten mellom minerydnerne og lokalsamfunnet.

– Jeg begynte å lære folk riktig melketeknikk, noe som igjen motiverte meg til å vise fram lederegenskapene mine i lokalsamfunnet. Det har vært en flott erfaring, sier hun.

VILLE BLI VETERINÆR

Helt siden hun var liten har Ana vært glad i dyr, jordbruk og gårdsarbeidet hjemme hos foreldrene. Men det ble liten tid til studier.

– Jeg kommer fra en veldig fattig familie som var avhengig av at jeg hjalp til på gården. Da jeg var yngre, forsøkte jeg å studere på en veterinærhøyskole. Dette hadde alltid vært en drøm, men det ble derfor krevende å få tid til studiene samtidig som jeg skulle jobbe på gården til foreldrene mine og ta meg av barna, sier hun.

Nå vil hun sørge for at døtrene hennes får de mulighetene hun selv aldri fikk.

– Når den eldste dattera mi fyller elleve,

vil hun bli sendt til broren min i Bogotá slik at hun kan gå på en god videregående skole. Jeg vil gi dem en sjanse til å ta egne valg, sier Ana.

NYE VEIER I JORDBRUKET

Heldigvis har ikke den kunnskapen og de erfaringene hun har høstet ved å dyrke jorda vært forgjeves. Da Norsk Folkehjelp gjennomførte en spørreundersøkelse blant lokalbefolkningen for å få ideer til utvikling av nytt jordbruk, hadde Ana mye å bidra med.

– Mennene ønsket å fortsette å dyrke de samme avlingene som før, som kokebanan og kassava. Men for kvinner er disse grønnsakene ofte for tunge å høste og transportere på egen hånd. Jeg foreslo derfor at vi heller begynte med kyllingoppdrett og avokadotrær, aktiviteter som er mye lettere for kvinner å delta i, sier hun.

KVINNE OG LEDER

Å være kvinne i Colombia og ta en lederrolle i lokalsamfunnet, er krevende, forteller Ana.

– Jeg har måttet bevise for mannen min og lokalsamfunnet at jeg mestrer oppgaven og fremdeles rekker over alle oppgavene jeg hadde før jeg ble involvert i Norsk Folkehjelp. Jeg vet ikke om mannen min skjønner hvor dyktig jeg er, men jeg kjenner det selv i hjertet mitt. Arbeidet for Norsk Folkehjelp har lært meg hvordan jeg som kvinnelig leder kan få stemmen min hørt, sier Ana Agduelo fornøyd.

I etterkant av dette intervjuet har Ana Agduelo bestemt seg for å søke jobb som minerydder i Norsk Folkehjelp.

I beredskap på Fulufjellet

Hos Norsk Folkehjelp Elverum er vintersesongen årets høydepunkt for mange av medlemmene.

TEKST OG FOTO Ida Kroksæter

NÅR SNØEN LEGGER SEG i bakken i Fulufjellet Alpinsenter, gjør mannskapene i Elverum seg klar til innsats. Ski og snowboard tas ut av boden, scooter og pulk klargjøres.

Juleferie, påskeferie, vinterferie og helger er satt av til beredskapsvakter. Fra basen på Fulufjellet dekker mannskapene til sammen 90 kilometer skispor rundt Østby og området rundt Ljørdalen Nord i Trysil.

– Men alpinsenteret er førsteprioritet, det er der vi har flest skader, fra vridning i knær til bruddskader og traumeskader. Heldigvis er det få av de veldig alvorlige skadene, sier lokallagsleder, Daniel William Verstegen.

GOD PASIENTKONTAKT

I de bratteste områdene løses oppgavene med ski og pulk, ellers er snøscooteren det viktigste framkomstmiddelet når alarmen går. Nedkjøling er alltid førsteprioritet når mannskapene kommer fram til den skadde.

– Nærmeste ambulanse er minst en time unna. Vi har hatt tilfeller der vi har sittet sammen med pasienten i over fem timer. Da er det også veldig viktig med god pasientkontakt, og det er vi flinke på, sier Verstegen.

TRENER MYE

Mellom skadene er det mye venting. Noe av tida brukes i bakken, og mye brukes til trening.

– Vi ønsker at mannskapene våre har en høy førstehjelpskompetanse, så når det er rolig, bruker vi tida på å bli enda bedre.

Vi er så heldig å ha mannskaper som synes det er morsomt å trene, og vi har en bra øvingskultur i laget. Det går på rundgang å lage øvelsene, så alle får prøvd seg i ulike roller, sier Verstegen.

– Vi legger alltid til noen nye momenter i øvelsene, og trener på alt fra å behandle skader til igangsetting av aksjoner og overrekking til ambulanse, sier han.

SKREDBEREDSKAP

I 2017 skal laget ta enda et steg på utdanningsstigen, og starter jobben med å utdanne skredmannskaper for å sikre beredskapen i området rundt Trysil.

– Vi skulle gjerne vært enda flere, men vi er veldig stolt av hva vi får til, avslutter Verstegen.

→ Når det er rolig i alpinbakken, bruker mannskapene tiden på å trene.

↓ – Vi har en god øvingskultur i laget, sier lokallagsleder i Norsk Folkehjelp Elverum, Daniel William Verstegen.

Slik forebygger du ulykker på fjellet

Norsk Folkehjelp stiller seg bak disse internasjonale rådene for å unngå ulykker i fjellet.

Den internasjonale fjellredningskommisjonen (ICAR) har som mål å samle kunnskap og erfaringer fra verdens ledende organisasjoner innenfor fjellredning.

Hvert år samles delegater fra de ulike medlemsorganisasjonene for å diskutere «best practice» og jobbe fram anbefalinger. I 2015 valgte

ICAR å publisere noen råd for å bidra til færre ulykker i fjellet.

Rådene baserer seg på årelang statistikk og innspill fra redningsorganisasjoner verden over. Norsk Folkehjelp er en del av den internasjonale fjellredningskommisjonen, og stiller seg bak disse forebyggende rådene for å unngå ulykker i fjellet:

- Søk hensiktsmessig trening
- Bruk relevante verktøy og sjekklister for å ta beslutninger
- Før utreise, planlegg alltid alternativer til hovedmålet
- Evaluer forholdene kontinuerlig og tilpass beslutningene til forholdene
- Etablér en åpen kommunikasjonskultur i gruppa

På flukt i 70 år

– Mitt sterkeste ønske er å få dø i mitt hjemland Palestina, og å gravlegges i palestinsk jord, sier 95 år gamle Wazere Nokha Nayef Taha, som har levd mesteparten av sitt liv i en flyktningleir i Libanon.

TEKST Ingeborg Sivertstøl og Tonje Holtan FOTO Tonje Holtan

95-år gamle Wazene Nokha Nayef Taha har vært på flukt i nesten 70 år. Hun drømmer fremdeles om å få komme hjem.

DET ER SNART 70 år siden store deler av den palestinske befolkningen ble drevet på flukt fra sitt hjemland. Flere av dem kom til Libanon. Her lever de fleste fremdeles i flyktningleirer under kummerlige forhold, i hus som de blir syke av å bo i. Husene mangler isolasjon, og gir et innelika som er kaldt, rått og fuktig.

Men det er ikke bare helsemessige utfordringer de palestinske flyktningene står overfor. Etter krisen i Syria har mange syriske flyktninger ankommet, og de allerede overfylte leirene er blitt enda trangere. Plassmangelen har ført til at husene må påbygges i høyden. I flyktningleiren Shatila bygges det så mange etasjer at hus kollapser.

INGEN SOL I SHATILA

Shatila ble etablert i 1949, og var beregnet for 3000 flyktninger. I dag bor det over 9000 registrerte palestinske flyktninger i leiren. Medregnet de syriske flyktningene, anslås det at det nå bor opp mot 30.000 mennesker her.

Vi reiser inn i flyktningleiren med Norsk Folkehjelp. Det er en solfylt dag i hovedstaden Beirut. Men i Shatila skinner ikke sola. Husene er bygget så høyt og så tett at sola ikke trenger ned mellom bebyggelsene. Noen av gatene er så smale at bare én person kan passere. Et kaos av strømledninger henger i klaser på kryss og tvers i de trange gatene, og tar liv hvert år. Her lærer barna tidlig at dersom de berører kablene, vil det være det siste de gjør.

DRØMMER SEG TILBAKE

95 år gamle Wazere Nokha Nayef Taha er født og oppvokst i det som da var Nord-Palestina. I 1948 måtte hun forlate alt hun eide og flykte sammen med sine små barn til Libanon. I et nedslitt mursteinshus med et tak som lekker, forteller hun ivrig om hagen, huset og livet hun en gang hadde i Palestina for snart 70 år siden.

– I Palestina var jorda svært rik, og vi

manglet ikke noe. I hagen min dyrket jeg alt jeg trengte for å ha en god helse. Jeg hadde en frodig hage med frukttrær, oliventrær og blomster.

Tahas øyne lyser opp når hun drømmer seg tilbake til Palestina og den frodige jorda hun dyrket der. Utenfor huset sitt i leiren har hun flere slitte pletter med planter i. Hun forsøker så godt hun kan å gjenskape hagen hun en gang hadde.

– Forholdene vi lever under blir stadig verre. Vi lever uten verdighet her, forteller hun oppgitt. Som så mange eldre palestinere i Libanon, er hennes største ønske å få bli gravlagt i sitt eget hjemland.

– Mitt sterkeste ønske er å få dø i Palestina. Libanon tilhører ikke oss, og vi dør her uten at noen merker det, sier hun.

INSTITUSJONALISERT UNDERTRYKKING

Palestinske flyktninger i Libanon møter på flere strukturelle hindringer. De har ikke eiendomsrett i landet, og blir nektet

adgang til over sytti ulike yrker, herunder lege, advokat og ingeniør. Mange palestinere føler seg også glemt etter at borgerkrigen i Syria brøt ut.

Farah Abo-Ashabab er palestinsk flyktning, født og oppvokst i flyktningleiren Rashedieh sør i Libanon. For tiden studerer hun ved universitetet i Beirut.

– Vi føler oss utsatt fordi ingen er opptatt av det faktum at vi ikke har sivile rettigheter i Libanon og at vi utsettes for mye diskriminering.

Hun mener at palestinske flyktninger nå kommer i skyggen av krisen i Syria.

– Mesteparten av hjelpen nå går til syriske flyktninger. Vi ser også at stipendene som tilbys på master- og doktorgradsnivå er forbeholdt dem.

Abo-Ashabab håper at palestinere i Libanon en dag får leve et verdig liv, med de samme rettighetene som resten av befolkningen.

Norsk Folkehjelp i Libanon

Norsk Folkehjelp har vært etablert i Libanon siden 1982, og støtter lokale organisasjoner for å styrke sivilsamfunnet og fremme palestinernes rettigheter. Arbeidet er hovedsakelig konsentrert om kvinner, ungdom og funksjonshemmede, og Norsk Folkehjelp har samarbeidsorganisasjoner i flere palestinske flyktningleirer.

– Vi arbeider sammen med lokale aktører, og bidrar til at de kan gjennomføre ulike programmer i leirene, og etter hvert påvirke politiske beslutningsprosesser, forteller Khaled Yamout, programansvarlig ved Norsk Folkehjelps kontor i Beirut.

– Vi er opptatt av å støtte kvinnene. Vi jobber mot vold mot kvinner, og for å styrke kvinners deltakelse i det politiske og sosiale liv.

Arbeidsledigheten i de palestinske flyktningleirene er høy. Palestinerne som får jobb har ingen rettigheter som arbeidstakere, og blir ofte utnyttet og diskriminert. Som følge av manglende politiske og sosiale rettigheter, ender mange palestinere opp i fattigdom – i generasjon etter generasjon. Narkotikamisbruk, rekruttering til ekstreme grupperinger og voldelige konflikter er noen av utfordringene de ulike leirene står overfor.

Logman Al Nour fra NF Hitra (t.v) og Ziad Al-Taha fra NF Mandal bar Norsk Folkehjelps faner under «Womens march».

– Dette vil vi være med på igjen

Både nye og mer erfarne medlemmer som engasjerer seg i inkluderingsarbeidet til Norsk Folkehjelp fikk faglig påfyll og mulighet til erfaringsutveksling en helg i januar.

TEKST OG FOTO Therese Nordhus Lien

DELTAKERNE, som var mellom 17 og 64 år og kom fra 15 ulike lokallag, ble loset gjennom samlingen av konferansier og leder i Norsk Folkehjelp Bergen, Jorge Alex Dahl.

Ordføreren i Bergen, Marte Mjøs Pedersen, gjestet samlingen lørdag morgen og holdt et brennende innlegg om viktigheten av frivillighet. Hun skrøt spesielt av Norsk Folkehjelp og innsatsen som ble gjort lokalt i forbindelse med opprettelsen av Landås mottak høsten 2015.

Psykolog Unni Heltne, daglig leder på Senter for Krisepsykologi, snakket om

psykisk helse og mennesker på flukt. Innlegget var svært nyttig for de frivillige som stadig møter mennesker som har vært eller er i vanskelige og traumatiske situasjoner.

Ali Watti fra Norsk Folkehjelp Bergen ble intervjuet som «bok» i Menneskebiblioteket, og om hvordan lagene kan bruke denne metoden til å bekjempe fordommer i lokalsamfunnet.

I tillegg til det offisielle programmet ble det også mulighet for å delta i «Womens march Bergen» på lørdag, noe de aller fleste ble med på. Dette var et lokalt initiativ for å

støtte opp om «Womens march Washington». Over fem millioner mennesker marsjerte verden over denne lørdagen i januar.

Dette var andre gang *Frivillighets-samlingen* gikk av stabelen, og en fornøyd gjeng dro hvert til sitt søndag ettermiddag, med klar beskjed om at «dette vil vi være med på igjen!».

Deltakerne fikk god tid til erfaringsutveksling på søndag. Her kunne alle dele og motta tips, ideer til aktivitet og kunnskap om å drive inkluderingsaktiviteter lokalt.

Norsk Folkehjelp Melhus ved Eva Jenssen (i refleksvest) og Torill Lund.

Hele samlingen deltok i «Womens march»-markeringen på Festplassen i Bergen.

Udemokratisk demokrati

“It always seems impossible until it’s done”, er et visdomsord forbundet med Sør-Afrikas frihetsforkjemper, Nelson Mandela. Om dette faktisk er Mandelas egne ord er usikkert, men sikkert er at ordene reflekterer stå-på-viljen til alle som engasjerer seg for en bedre verden. Noen ganger virker alt umulig, men likevel forsetter vi.

Donald Trump er nyvalgt president i USA og høyrepopulisme og innvandringsfiendtlighet blomstrer i Europa. Det sies at Trump appellerer til en velgermasse som har liten tiltro til det eksisterende systemet med representativt demokrati. Argumentet er at de folkevalgte gjør ikke det de skal gjøre; de representerer ikke folket. Det oppfordres til flere folkeavstemminger og direkte demokrati hvor flertallet bestemmer. Men hvem er folket?

Her ser vi et eksempel på demokratiets paradoks: Det udemokratiske i demokratiet. La oss si at regjeringen i Norge igangsatte en folkeavstemming hvor det norske folk skal stemme ja eller nei til bruk av hijab i politiet. Uansett utfall: Er dette demokratisk? På den ene siden er folkeavstemming et demokratisk verktøy hvor flertallet avgjør. På den andre siden er det udemokratisk ikke å ta hensyn til minoriteters rettigheter. Liknende ser vi det udemokratiske i demokratiet når folkevalgte ledere fører en diskriminerende politikk og angriper folkelig mostand. Vi ser det over hele verden.

Kampen for rettferdighet kan til tider oppleves som umulig å vinne. Inntoget av «fake news» eller «alternative fakta» gjør ikke denne kampen enklere. Aktivister og tillitsvalgte som engasjerer seg for at alle mennesker skal ha like rettigheter blir møtt med konspirasjonsteorier og falske verdensbilder.

Derfor er det oppløftende å se at folk viser motstand, både på sosiale medier, tradisjonelle medier og i gatene. For oppskriften som fungerer er alltid organisering. Vi må stå sammen og vise solidaritet med hverandre; særlig med de av oss som sjelden får bestemme.

Hvis bønder og urfolk i små landsbyer i Honduras kan organisere seg på tvers av lokalsamfunn og tvinge store, internasjonale selskap ut av områdene sine, så er alt mulig. Vi her i Norge må bruke vår demokratiske rett og frihet til å organisere oss, vise motstand og kreve demokratiske prosesser hvor alle blir hørt. Vi vet at om vi er mange sammen, er ingenting umulig. Det er derfor vi fortsetter.

*Solidarisk hilsen,
Ingrid Aspelund*

Norsk Folkehjelp er en stor humanitær aktør i Sør-Sudan og bidrar til at over en halv million mennesker blant annet får utdelt mat.

Slår sultalarm i Somalia og Sør-Sudan

Dette kan bli det verste sultåret på lenge. Over 70 millioner mennesker har ikke sikker tilgang på mat. Nigeria, Sør-Sudan, Somalia og Jemen er hardest rammet. Norsk Folkehjelp forbereder seg på sultkatastrofe.

TEKST Anne Håskoll-Haugen FOTO Christina Johnsen

FAMINE EARLY Warning System Network (FEWN) meldte 25. januar at vi kan stå foran den verste våren på lenge. I de fire landene som er hardest rammet står befolkningen overfor *hungersnød* – den mest alvorlige kategorien sult.

– Det er svært sjelden FEWN bruker ordet hungersnød, så det er all grunn til å ta advarselen på alvor, sier Magnus Flacké, Norsk Folkehjelps ansvarlige for Sør-Sudan i Oslo.

Han forteller at hele Øst-Afrika er rammet, men noen regioner hardere enn andre. Mens det er regnet som har sviktet i Somalia og Jemen, er det krig og konflikt som er årsaken til sulten i andre land. Nord i Nigeria har den militante gruppen Boko Haram drevet mange mennesker på flukt i eget land, og for andre er det vanskelig å drive jordbruk på grunn av sikkerhetssituasjonen. I Sør-Sudan har konflikten mellom regjeringssoldater og opprørsstyrker skapt over 1,85 millioner internt fordrevne som ikke lenger har tilgang til sine egne åkerlapper.

I Somalia og Jemen er det regnet sviktet; det påvirker både avlinger og kvegbruk. Felles for alle er at når det blir produsert lite mat, blir prisene høye. Det går hardt ut over folk som allerede har lite å rutte med.

NORSK FOLKEHJELP DELER UT MAT

Norge spiller en aktiv rolle i det humanitære arbeidet i Sør-Sudan, og Norsk Folkehjelp er en stor humanitær aktør i landet. Rundt 500 000 mennesker får mat og overlevelseshjelp som fiskesnører og såkorn,

og Norsk Folkehjelp har også programmer for å vaksinere husdyr. I tillegg driver organisasjonen en landbrukskole som jobber med å forbedre dyrkingsmetodene.

– Dette er ikke noe vi arbeider med alene; vi jobber tett på myndigheter, lokalsamfunn og lokale organisasjoner. Verdens matvareprogram og FAO er også viktige samarbeidspartnere. Norsk Folkehjelp har ikke samme tyngde i Somalia, men det er noen områder der vi kanskje har bedre forutsetninger for å nå fram enn andre, fordi vi har vært der lenge, sier Terje Skavdal, beredskapsansvarlig i Norsk Folkehjelp.

Han understreker at nasjonale myndigheter i de ulike landene må sikre rammer som gjør det humanitære arbeidet mulig, men advarer samtidig om at det internasjonale samfunnet må være forberedt på en situasjon som kan komme til å kreve ekstraordinær innsats.

– Det er viktig at hjelpen er sensitiv overfor konfliktene i både Somalia og Sør-Sudan slik at vi kan unngå å bli brukt i et politisk spill. Vi må i størst mulig grad forsøke å ta i bruk landets egen kapasitet til å produsere mat, og dermed redusere avhengigheten av internasjonal bistand, sier Skavdal.

LENGE VARSLET KATASTROFE

Allerede før jul kom de første varslene om den alvorlige situasjonen i et av verdens yngste land. De meldte om den magreste innhøstingen i Sør-Sudan som noen ganger registrert. Allerede i desember var det 3,6 millioner mennesker som ikke hadde sikker tilgang til mat, på en tid av året da

FAKTA: UROVEKKENDE TALL

14 millioner mennesker står uten trygg tilgang på mat i Jemen og tallet er ventet å stige.

17 millioner er rammet av matkrise i Djibouti, Eritrea, Etiopia, Kenya, Somalia, Sør-Sudan, Sudan og Uganda.

Famine Early Warning System Network rapporterer om risiko for sultkatastrofe i Somalia, Sør-Sudan og Jemen i 2017.

I Somalia mangler 6,2 millioner mennesker mat, over halvparten av landets befolkning. Av disse er 363.000 barn akutt underernært, inkludert 71.000 som trenger livreddende hjelp.

Kilde: Famine Early Warning System Network, FAO

folk vanligvis har nok, fordi avlingene akkurat er høstet.

Etter en relativt rolig start på 2016, blusset konflikten i landet opp i juni og forflyttet seg til Equatoria-regionen der det hittil hadde vært forholdsvis fredelig. Enda flere mennesker ble drevet på flukt og måtte forlate jorda de levde av. For dem som ble igjen ble det vanskeligere å få tilgang til markedene som selger matvarer – det ble rett og slett farlig å ferdes der.

Av samme grunn sliter hjelpemann-

skapet med å få nødhjelpen fram. I tillegg er Equatoria-regionen regnet som Sør-Sudans brødkurv – dette er det mest fruktbare området av landet, og de som bor i hovedstaden får mye av maten sin herfra. Men også andre områder i landet er hardt rammet.

FÅR IKKE LØNN

John Maruti er Norsk Folkehjelps ansvarlige for matsikkerhetsprogrammet i Sør-Sudan. Han har sett situasjonen forverre seg i løpet av den siste tiden.

– Offentlige tjenestefolk har ikke fått utbetalt lønninger de siste tre-fire månedene. Oljeproduksjonen er svært lav på grunn av konflikten, og det påvirker økonomien kraftig fordi 98 prosent av myn-

dighetenes inntekter kommer fra oljen.

– Håpet, sier Maruti, – er at sikkerhets-situasjonen vil bedre seg ut over våren slik at hjelpeforsyninger kommer fram og oljeproduksjonen kan økes igjen.

VIL VARSLERNE SLÅ TIL?

Det har blitt sagt at noen sultkatastrofer som varsles tidlig ikke blir så alvorlig som fryktet. Men dette kan igjen føre til at det internasjonale samfunnet ikke reagerer.

– Det er en vanskelig avveining, og det finnes selvsagt historier om varslinger som ikke har slått til i det omfanget som vi har trodd. Men det er seriøse aktører, med støtte fra anerkjente vitenskapelige institusjoner, som gir disse signalene, sier Skavdal.

Han sier de humanitære organisasjo-

nene har et ansvar for å tolke disse signalene og å planlegge for ulike scenarioer, inkludert *worst case*.

– Hvis vi ikke planlegger, vil bistanden bli ineffektiv. Samtidig må vi også ta høyde for raskt å kunne tilpasse hjelpen til endrede behov på kort og lang sikt. Tidlig varsel er en forutsetning for tidlig og effektiv respons, og det finnes svært gode eksempler på at det virker, sier han.

FEWN har varslet sult og underernæring i 35 land siden de ble opprettet i 1985.

Vil du støtte Norsk Folkehjelps arbeid?
Benytt kontonummer: 1503 18 47823

TEMA

Folkelig m

motstand

Demokrati under press: Tinghuset i Phnom Penh var omringet av demonstranter da seks opposisjons-politikere skulle i fengslingsmøte i 2014. Markeringen endte med utstrakt voldsbruk fra sikkerhetsvakter, politiet og demonstranter.

foto Ken Opprann

→ Siden mai 2016 har Ny Chakrya sittet i fengsel med en rekke tiltaler rettet mot seg, blant annet ærekrenkelse. Han mener selv, og mange med ham, at fengslingen er politisk motivert.

Politiske fanger i Kambodsja:

Demokratiet under press

Vilkårlige fengslinger, drap på opposisjonspolitikere og brutal vold under fredelige demonstrasjoner. Situasjonen tilspisser seg i Kambodsja før det kommende lokalvalget og parlamentsvalget neste år, men håpet gryr i den unge befolkningen som er født etter Røde Khmers skrekkregime.

TEKST OG FOTO Julie Strand Offerdal og Håkon Ødegaard

Foto Scanpix/EPA/Kith Serey

«Regjeringen sier de ikke har politiske fanger i fengslene, kun politikere som har gjort noe kriminelt.»

– Ny Chakrya

– **DET ER REGJERINGEN** om sitter med nøkkelen til fengslene, sier Ny Chakrya, tidligere nestleder i den kambodsjanske valgkomiteen. I over åtte måneder har han sittet på celle sammen med sju andre fanger i Phnom Penh Prison 1.

Han ble arrestert sammen med fire av sine tidligere kollegaer fra menneskerettighetsorganisasjonen ADHOC, anklaget for å bestikke en kvinne som organisasjonen hadde gitt juridisk hjelp. Chakrya har senere også blitt tiltalt og dømt for ærekrenkelse og for å spre ondsinnede rykter. Han sier han ennå ikke vet hva hele tiltalen mot ham går ut på.

– Jeg har svart på alt de har spurt om, men de har ikke svart meg på hvorfor jeg er i fengsel, sier Chakrya.

Ny Chakrya er adoptert av Amnesty International som politisk fange. Han hadde akkurat begynt som nestleder i valgkomiteen da han ble arrestert. Han

var den eneste representanten i komiteen som kom fra sivilsamfunnet, mens resten av medlemmene var fra enten regjeringspartiet CPP eller opposisjonen. Selv tror han at fengslingen skyldes at han stilte kritiske spørsmål ved rutinene i komiteen.

– Jeg ville jobbe for mer åpenhet rundt valget. Det likte de ikke, sier han.

STRAMMER INN FØR VALGET

Fengslingen av Ny Chakrya er ett av mange eksempler på innstramminger og press mot den politiske opposisjonen og sivilsamfunnet i Kambodsja det siste året. Det nærmer seg lokalvalg i landet, og i 2018 er det parlamentsvalg. Mange tror at begge valgene kommer til å vise en kraftig nedgang i oppslutningen til statsminister Hun Sen og regjeringspartiet CPP, som har sittet ved makten helt siden det første demokratiske valget i 1993. Ved forrige parlamentsvalg i 2013 ble Hun Sens regjering sterkt utfordret, og opposisjonen fikk en overraskende stor andel av stemmene.

– Regimet begynner å bli paranoid, og dermed undertrykker de opposisjonen og begrenser det demokratiske rommet, sier Koul Panha, leder for Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Committee for Free and Fair Elections (COMFREL).

– IKKE POLITISKE FANGER

De siste årene har det vært en kraftig økning i trakassering, angrep mot fredelige demonstrasjoner og fengsling av politiske motstandere, menneskerettighetsaktivister og andre sivilsamfunnsaktører. Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Licadho, en av Kambodsjas største menneskerettighetsorganisasjoner, mener at antallet politiske fanger det siste halvannet året er høyere enn noensinne. Men Hun Sens regime er ikke enig i anklagene.

– Regjeringen sier de ikke har politiske fanger i fengslene, kun politikere som har gjort noe kriminelt, sier Ny Chakrya med et smil.

Ifølge Licadho har minst 32 mennesker blitt fengslet siden juli 2015 av politiske grunner. Flere nye lover som har blitt vedtatt den siste tiden er med på å kraftig innskrenke demokratiet, blant annet en lov som legger store begrensninger på aktiviteten til menneskerettighetsorganisasjoner, og en lov om telekommunikasjon som åpner for økt bruk av overvåkning.

STABILITET FOR ENHVER PRIS

Også verdenssamfunnet har reagert på at den demokratiske utviklingen i Kambodsja ser ut til å gå i feil retning. I september i fjor

↑ Koul Panha er leder for Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Committee for Free and Fair Elections (COMFREL) i Kambodsja. Han forteller om et paranoid regime som undertrykker opposisjonen og begrenser det demokratiske rommet i landet.

➤ Hver mandag er Sor Sorn med på å arrangere fredelige demonstrasjoner til støtte for aktivister som blir angrepet av myndighetene. T-skjorten hun har på seg iser støtte til den politiske kommentatoren Kem Ley, som ble drept i sentrum av Phnom Penh i juli 2016

gikk 39 land sammen om en uttalelse i FNs menneskerettighetsråd hvor de uttrykte sterk bekymring for fengslinger og juridisk forfølgelse av kritikere av regjeringen.

Regjeringen på sin side mener de gjør det som må til for å opprettholde stabiliteten i landet. For enkelte er det et kraftfullt argument i et land som har gjennomlevd Røde Khmers terrorvelde. I et møte med EU i mai 2016, hvor regjeringen ble utfordret på de mange arrestasjonene av kritiske røster, refererte statssekretær Ouch Borith til Kambodsjas «unike historie» og understreket at fred og stabilitet er kjerneverdier som må bevares til enhver pris.

FARGEREVOLUSJONEN

Trusler og arrestasjoner til tross, det er stadig flere kambodsjanere som tør å vise sin misnøye med det sittende regimet. Siden mai 2016 har sivilsamfunn og borgere protestert mot vilkårlige fengslinger med en kampanje kalt *Black Monday*. Hver mandag kler de seg i svart og samles til fredeli-

ge demonstrasjoner, eller publiserer bilder på sosiale medier hvor de annonserer at de står sammen med menneskerettighetsforkjempere som er fengslet uten lov og dom.

Mange av dem som deltar er yngre aktivister som ikke er like preget av minnet om Røde Khmer som forrige generasjon. Men også blant dem som overlevde folke-mordet på 70-tallet er det stadig flere som går ut i gatene. En av dem er 58 år gamle Sor Sorn, som arrangerer Black Monday-markeringer i boligområdet Borei Kela i hovedstaden Phnom Penh. Beboerne i Borei Kela har vært i konflikt med myndighetene i over seks år, etter at husene de bodde i ble revet og mange familier tvangs-flyttet for å rydde plass til næringsutvikling og boligblokker.

– Sikkerhetspolitiet følger nøye med på alt jeg gjør når jeg organiserer protester og demonstrasjoner. For noen uker siden kom de og tok plakaten jeg var i ferd med å henge opp. De sa at det jeg holder på med skader Kambodsjas rykte, sier hun.

Black Monday-markeringene i Borei Kela blir ofte møtt med store politistyrker. På en av markeringene Sor Sorn arrangerte var det sju aktivister og 80 politifolk. Hun har vært arrestert flere ganger, men har sluppet unna fengsel.

– Jeg gjør ikke noe galt, jeg har grunn-loven på min side. Det er lov med fredelig protest, sier hun.

**«Jeg gjør ikke noe galt, jeg
har grunnloven på min side.
Det er lov med fredelig protest.»**

– Sor Sorn

DREPT UNDER MORGENKAFFEN

I juli 2016 skjedde noe som rystet Kambodsja og intensiverte protestene mot regimet. Den profilerte menneskerettsaktivisten og politiske kommentatoren Kem Ley ble skutt mens han drakk morgenkaffen sin på en bensinstasjon i sentrum av Phnom Penh.

Ley var kjent som en høylytt kritiker av regimet, og en av hans siste politiske kommentarer avdekket hvordan statsminister Hun Sen og hans familie har tjent seg rike gjennom korrupsjon. Politiet arresterte en person noen timer etter drapet, og vedkommende har forklart at han drepte Kem Ley på grunn av uoppgjort gjeld. Men den mistenkte familie sier de to aldri møttes. Mange i Kambodsja mener han var en leiemorder og at drapet var politisk motivert. Sivilsamfunnet og det internasjonale samfunnet har krevd en uavhengig etterforskning av hendelsen, men det har ennå ikke skjedd. Saken er ennå ikke avgjort, men retten har annonsert at de er ferdig med etterforskningen.

I dagene og ukene etter drapet strømmet titusener av mennesker inn til hovedstaden for å vise respekt og ta farvel med Kem Ley. Drapet og den manglende etterforskningen har for mange blitt et symbol på regimets overgrep mot kritikere og aktivister.

ÅPENT SPØRSMÅL

Det er et åpent spørsmål om befolkningens ønske om demokratisk endring i Kambodsja vil vise seg å være sterkere enn frykten for regimet og ønsket om stabilitet. Koul Panha fra Committee for Free and Fair Elections (COMFREL) er optimistisk.

– Jeg tror at hvis opposisjonspartiene får mange stemmer i lokalvalget, kommer regimet til å se at folket ønsker endring. Da blir det kanskje mulig med en fredelig overføring av makten etter hvert, sier han.

I Phnom Penh Prison 1 er Ny Chakrya ved godt mot, selv om han ikke vet verken når han slipper ut eller hva han har gjort galt. Kona og de tre barna kommer jevnlig på besøk, og han vet at han har det godt sammenlignet med folk som er i fengsel andre steder i landet, hvor soningsforholdene kan være langt tøffere. Men han bekymrer seg for familiens sikkerhet. Han mener det er viktig at det internasjonale samfunnet fortsetter å stille krav til kambodsjanske myndigheter om åpenhet, frigivelse av politiske fanger og demokrati.

– Internasjonal oppmerksomhet er viktig, sier han.

FAKTA: POLITISK URO I KAMBODJA

Kambodsja har en urolig og blodig historie bak seg. Under det brutale regimet til Røde Khmer fra 1975 til 1979 anslås det at 1,7 millioner kambodsjanere døde av sult, sykdom eller ble drept.

De siste tiårene har landet vært relativt stabilt. Statsminister Hun Sen har vært statsminister i 32 år. Landet har hatt kraftig økonomisk vekst siden 90-tallet, men det har ikke kommet flertallet til gode. Rundt en tredel av befolkningen lever fortsatt under fattigdomsgrensen.

Internasjonale og lokale sivilsamfunnsorganisasjoner melder om en negativ utvikling mot en stadig mer autoritær stat, hvor makteliten får mer og mer kontroll over både politiske prosesser og naturressurser. Mulighetene for å ytre seg har blitt innskrenket, spesielt på landsbygda. Forsøk på å uttale seg kritisk blir kneblet eller kraftig slått ned på, blant annet gjennom arrestasjoner.

Norsk Folkehjelp har vært engasjert i Kambodsja siden 1992.

Livsfarlig organisering mot internasjonale selskaper

Det kinesiske selskapet Sinohydro og honduranske Desa planla sammen med Verdensbanken et stort vannkraftverk, Agua Zarca, ved elva Rio Gualcarque i Honduras. Nå er planene foreløpig satt på vent etter at aktivisten Berta Cáceres ble drept som følge av sine protester mot selskapet.

TEKST Ingrid Aspelund, leder Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom FOTO Mona Wærnes og Ingrid Aspelund

RIO GUALCARQUE slynger seg fossende gjennom et grønt og frodig landskap. De bratte åsene på hver side elva er dekket av tett skog, og en og annen åkerlapp med mais eller banantrær. Men ett sted er det grønne teppet borte. Et stort område av fjellet er strippet for skog; det er bare brun stein og støvete jord igjen. Det var her det kinesiske vannkraftverket skulle bygges.

Flere aktivister har blitt drept ved Rio Gualcarque. Drapstruslene kom da lokalbefolkningen protesterte mot etableringen av vannkraftverket. Fredelige protester ble arrangert med støtte fra blant andre urfolksorganisasjonen COPINH. Protesten eskalerte da lokalbefolkningen lagde en menneskelig mur som hindret gravemaskinene i å kjøre ned til elva. En av demonstrantene ble drept av en soldat.

I mars 2016 ble lederen for COPINH, Berta Cáceres, drept. Hun og familien hadde lenge mottatt drapstrusler. Berta var og er for mange et viktig symbol på kampen for frihet og selvbestemmelse. Hun hadde evnen til å mobilisere, og fikk folk til å skjønne at de måtte organisere seg for å bli hørt og oppnå endring. Budskapet hennes var: Er vi mange sammen, kan vi endre verden.

ØDELEGGES LIVSGRUNNLAGET

Landsbyene ved Rio Gualcarque er avhengig av elva til drikkevann og jordbruk. En oppdemming vil ødelegge avlingene og livsgrunnlaget for folk. I tillegg har elva

stor kulturell og religiøs betydning for folk i Rio Gualcarque.

«Det at elva forblir som den er, er en del av vår kulturelle folkearv. Vi har forsvart jorda vår i over 1000 år. Disse selskapene sier de kommer med utvikling, men det er bare for dem selv.»

– Rosalina Dominguez

Kampen for retten til elva er derfor en del av en større kamp mot myndighetenes diskriminering og undertrykking. Urfolk i Honduras diskrimineres politisk, økonomisk og kulturelt. Deres stemme blir ikke hørt når det tas beslutninger som går ut over deres livsgrunnlag. Når de protesterer mot urettferdigheten, blir de møtt med trakassering, trusler og drap.

INNSKRENKET OFFENTLIGHET

Organisasjonsfrihet og ytringsfrihet er så godt som ikke-eksisterende i Honduras. Bevegelsen som Berta Cáceres var en del av, krever et demokratisk Honduras, hvor offentligheten tilhører folket. For offentligheten i Honduras innskrenkes både fysisk og psykisk – materielt og mentalt.

Fysisk og materielt gjennom rovdrift på landets naturressurser, hvor elver legges i rør, jordbruk forurenses av gruvedrift og skogen hugges ned. I byene fører tilstedeværelsen av gjenger og våpen at det er uoffisielt portforbud etter klokka seks på kvelden. Når folk bruker sin demokratiske rett til å organisere seg og ytre seg

El og IT Forbundet var med på reisen til Honduras. Fra venstre: Ungdomsrepresentantene Henrik Blomvik fra det sentrale ungdomsutvalget/Møre og Romsdal, Mona Wærnes, Norsk Folkehjelp, Ingrid Aspelund, leder i Norsk Folkehjelp solidaritetsungdom, Kristine J. Wendt fra forbundsstyret i El og IT-Forbundet, Forbundsleder Jan Olav Andersen og Marianne Gulli.

Lenkafolket har i tusenvis av år hatt en sterk tilknytning til elva Río Gualcarque.

i det offentlige rom, møtes de med vold fra militære, paramilitære og politi.

Det offentlige rommet innskrenkes mentalt gjennom korrupsjon og myndighetenes propaganda. De store, nasjonale mediehusene eies av myndighetene selv eller deres allierte, og det bildet som presenteres av verden er ensidig. Politikerne er ikke lojale mot folket; deres lojalitet er kjøpt og betalt av selskaper og investorer. Folk har ingen tillit til det politiske systemet, og korrupsjonen tærer på organisasjoner og sivilsamfunn.

RADIO OG FOLKEOPPLYSNING

Alt dette tegner et dystert bilde av Honduras' framtid. Er det noe poeng i å gjøre motstand? Ja, sier lokalsamfunn, folkelige organisasjoner og ungdomsaktivister. Modige mennesker som står opp mot urettferdigheten i landet og snakker høyt om det. Det gjør de blant annet gjennom radio.

Folk har kanskje ikke mye, men radio finnes så godt som i alle hjem. De alternative radiostasjonene er viktige verktøy for å ta tilbake offentligheten. Gjennom høytalerne presenteres en annen virkelighet enn den som blir servert av myndighetene og de private kanalene som er styrt av eliten. Gjennom radioene mobiliseres folk til motstand og til å engasjere seg for et demokratisk Honduras.

I radioene fortelles det om lokalsamfunn som gjennom organisert motstand

har stått opp mot myndigheter og selskaper, og som har klart å forhindre gruveselskaper og vannkraftselskaper i å etablere seg. Små seirer spres og kan være til inspirasjon for andre. Men ikke minst: Det viser at du ikke er alene i kampen.

FØRER SIN MORS KAMP VIDERE

Berta Cáceres' kamp fortsetter gjennom datteren Berta Isabel Zúñiga Cáceres. Hun vet godt at hun, som sin mor, også står i fare for å bli drept.

«Vi vil forsvare harmonien i naturen og la elva være fri. Det er viktig at lokalsamfunnets stemme blir hørt.»

– Berta Isabel, datter av Berta Cáceres

Ved Rio Gualcarque har lokalsamfunnet foreløpig vunnet over Sinohydro som ville etablere seg der. Selskapet trakk seg ut etter oppmerksomheten rundt drapet på Berta Cáceres. Flere steder i Honduras har folkelig motstand og samarbeid lagt betydelig press på både lokale myndigheter og på selskaper, slik at de har trukket seg ut. Erfaringsmessig vet vi at det kommer til å bli omkamp om disse områdene. Dersom

den politiske situasjonen i Honduras ikke bedres, kommer lokalsamfunnene til å tape i lengden.

FOLK FORANDRER VERDEN

De små seirene feires, men de kommer med en høy pris. Berta Isabel Zúñiga kjemper videre, fordi kampen dreier seg om hele livsgrunnlaget for folk. Blir det ikke slutt på rovdriften på naturressurser, diskrimineringen og korrupsjonen, vil ikke hennes barn igjen ha noen framtid i landet. Så hun, og mange med henne, fortsetter å kjempe.

Suksessen bak de små seirene i Honduras er organisering. Ved å organisere seg i lokalsamfunn, på tvers av landsbyer og gjennom politisk skoling får folk styrke til å vise motstand. Skritt for skritt jobber folk sammen for et demokratisk Honduras, for å ta tilbake offentligheten og det som tilhører folket.

Fagforbundet El & It støtter Norsk Folkehjelps arbeid i Honduras.

Berta Zúñiga Cáceres, datter av Berta Cáceres som ble drept mars 2016, snakker på allmøte med lenkaene i Rio Gualcarque. Her står hun med COPINH-aktivistene Joel Gomez og Felipe Gomez fra Rio Blanco.

Drapstrusler en del av dagliglivet

– Jeg skulle så inderlig ønske at de hadde drept meg i stedet for sønnen min, sier Esly Banegas. For 40 dager siden ble sønnen hennes drept. Spørsmålet er ikke om, men når og hvem det neste offeret blir. Å jobbe mot utvinningsindustrien, for faglige rettigheter og retten til jorda, er en kamp på liv og død i Honduras.

TEKST OG FOTO Mona Wærnes

– **STRATEGIEN DERES ER** å tvinge oss til å holde kjeft, ødelegge motstanden vår, ødelegge oss. Vi er hele tiden redd for flere trusler, sier Esly. Hun leder fagforbundet for det nasjonale landbruksinstituttet i Tocoa og koordinerer Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Copa (Coordinadora de Organizaciones Populares del Aguan).

Copa koordinerer sosiale organisasjoner nord i Colon-provinsen, og medlemmene er bondeorganisasjoner, velforeninger, vannkomiteer og noen fagforeninger. Etter kuppet i 2009 var Copa aktiv deltaker i den nasjonale motstandsfronten. Nå er organisasjonen primært engasjert i konflikten mellom småbrukere og store landeiere i Aguán-dalen, der bønder jages fra gård og grunn og deres ledere trues og drepes. Copa kjemper også mot privatisering av offentlige tjenester og mot utvinningsindustrien.

– Gruvedriften raserer livsgrunnlaget vårt og tar ut alt av verdi uten å gi noe tilbake til oss som bor her. Når vi har store mobiliseringer mot dette, ender det ofte med forhandlinger med regjeringen. Men de aktivistene som deltar i forhandlingene blir etterpå utsatt for rettslig forfølgelse, og mange blir drapstruet. Noen ender opp

med å måtte stoppe det politiske arbeidet de gjør eller flykte, sier Esly Banegas.

KORRUPT ORDFØRER

På rådhuset i Tocoa er konfliktnivået høyt. Ansatte i kommunen har ikke fått lønn på flere måneder, og mange har ikke hatt ferie på fire år. Fagforeningene og Copa går i demonstrasjonstog for å bedre rettighetene til de ansatte.

Etter kuppet i 2009 dannet aktivistene som demonstrerte mot kuppet partiet Libre for å få bukt med korrupsjonen og topartistystemet i landet. Men i Tocoa har

ordføreren de alle stemte på, fra Libre-partiet, vist seg å være korrupt og uten respekt for de ansattes rettigheter.

Dette har Isela, leder av forbundet for kommuneansatte i Tocoa (Sindicato de trabajadores de la Municipalidad de Tocoa), fått erfare.

– I fagforeningen på rådhuset varslet vi om brudd på faglige rettigheter og lagde bråk. Elleve ganger ble jeg omplassert internt på rådhuset på grunn av dette, forteller Isela og fortsetter:

– I tillegg ville de hindre meg i å få informasjon om hva kommunen driver med,

Norsk Folkehjelp i Honduras

Norsk Folkehjelp samarbeider med urfolk, småbønder og fagforeninger som kjemper mot internasjonale selskaper og regjeringen for å beholde livsgrunnlaget sitt. Siden statskuppet i 2009 har regjeringen stått i front for privatisering, og de har gitt konsesjoner til multinasjonale selskaper for gruvevirk-

somhet der de tar ut jernmalm, gull og andre mineraler. Problemet er at mens naturen rases, skogene og elvene forurenses og vannet til åkrene forgiftes, henter selskapene ut store verdier uten å gi noe annet igjen til lokalbefolkningen enn frykt og fortvilelse, spesielt til dem som har stått imot.

Esly Banegas fra organisasjonen Copa kjemper videre for rettigheter til tross for at sønnen hennes ble drept.

Småbrukerne i jordbrukskooperativene som er med i Copa forteller hvordan de jobber for rettighetene til jorda de dyrker. Rettigheter som de ifølge grunnloven har, men som storselskapene likevel tar fra dem. De mener at regjeringa favoriserer storselskapene.

for vi har også fått problemer med gruveselskapene som etablerer seg her. De drapstruer ansatte som gir informasjon om deres planer for utvinning i distriktet videre, informasjon som burde vært offentlig tilgjengelig!

TRUSLER FRA GRUVESELSKAPET

Isela forteller hvordan representanter for gruveselskapet tok med klubblederen deres til lokalene sine og viste bilder av 20 fagforeningsaktivister de planla å kvitte seg med, og fortalte at de hadde penger til å hyre en leiemorder.

Isela har selv blitt truet flere ganger på vei til jobben av menn på mopeder, med svarte hjelmer så hun ikke kan se hvem de er. Bare for få dager siden ble hun påkjørt med vilje da hun kjørte til jobben på scoo-

teren. Hun skadet foten, og da hun ikke kom på jobb fordi hun var på sykehuset, sa ordføreren at det var fordi hun ikke var interessert i å skjytte jobben sin. Isela mener det er tydelig at det var ordførerens folk som sto bak angrepet på henne.

– Gruveselskaper, multinasjonale selskaper, narkotikatraffikanter og politikere er det samme her. Ingen av dem ønsker rettigheter for arbeiderne, sier Isela, som vet at angrepet på henne nok ikke er det siste.

ET BOL AV KORRUPSJON

I Tocoa er det ikke bare gruveselskaper som turer fram, også selskaper som ønsker å bygge vannkraftverk bryter menneskerettighetene.

– Det er det samme som med gruveselskapene: Når vi viser motstand, får vi

problemer. Dette er et bol av korrupsjon og straffefrihet, sier Mario, styremedlem i Copa og tidligere leder av fagforeningen for e-verksansatte (STENEE).

– Vi var imot loven som regulerer vannkraften, men vi tapte. Staten betaler selskapene for å produsere 22 megawatt selv om de produserer kun 4 mw. De stjeler fra staten. Det ene selskapet, Grupo Q Banca, er støttet av Ficohsa-banken. Det andre selskapet drives av narkokartellene. Vi kan ikke annet enn å si ifra om dette, sier Mario.

PISTOL MOT BRYSTET

Men det er farlig å si ifra, det har Mario selv fått erfare.

– I 2013 så jeg de første bilene utenfor huset mitt. De kom for å true oss. En annen gang kjørte de etter meg da jeg skulle på jobb. Jeg kjørte derfor til politiet i stedet, men de brydde seg ikke og ba meg dra til rådhuset. Men det er jo nettopp ordførerens folk som truer meg!

– Den tredje gangen jeg ble forfulgt av en bil som stoppet meg, og en mann med pistol kom ut: «Du må slutte å snakke om vannkraftverkene!» Da gjorde jeg den feilen å fortelle det til kona mi, som ble livredd. Dette endret livet mitt. Vi levde i konstant frykt.

– Fjerde gangen var jeg på vei til bilverkstedet halv sju på morgenen. Noen fulgte etter meg og en mann med tatoveringer rettet en pistol mot brystet mitt: «Vi skal drepe deg, kona di og sønnen din, og vi vet hvor sønnen din studerer. Dette er siste gang vi advarer deg.»

Mario forteller at han nå er virkelig bekymret, fordi de vet hvor sønnen studerer.

– Jeg er på nippet til å si opp jobben. Jeg har flyttet og byttet bil, og kona mi vil dra herfra. Vennene mine ville hjelpe i starten, og vi har bodd hos mange av dem, men nå er de redde og tør ikke la oss bo der lenger. Copa hjelper til med å anmelde og spre informasjon, men ingenting skjer, og jeg er veldig usikker på framtida nå, sier Mario.

Vin med blodsmak

På landsbygda i Sør-Afrika lever apartheid i beste velgående, og på mange vingårder er de svarte arbeiderne regelrett slaver. I høst har landarbeidere organisert i CSAAWU streiket for bedre forhold. Etter 14 uker vant de fram med noen av sine krav.

TEKST Sissel Fantoft FOTO CSAAWU og Håkon Ødegaard

I **WESTERN CAPE-REGIONEN** i Sør-Afrika jobber om lag 200 000 mennesker som arbeidere på vingårder. Selskapet Robertson Winery består av 35 vingårder, og det var 220 fabrikkarbeidere ved disse som i september la ned arbeidet og gikk ut i streik.

– Dette er arbeidere som jobber med tapping og pakking av vinen. Vingårdene praktiserer et skille mellom svarte og hvite arbeidere. Hvite har stor frihet, mens svarte må stemple seg inn og ut tre ulike steder – noe som kan ta mer enn en time. De har 20 minutters pause totalt i løpet av en 12-timers arbeidsdag, og får mye dårligere betalt, forteller Deneco Dubé fra fagforeningen CSAAWU. Han besøker Oslo for å møte blant andre representanter fra Vinmonopolet.

Vinen fra Robertson Winery er svært populær i Norge. Ifølge Aftenposten solgte Polet drøyt 180 000 liter vin produsert på Robertson Winery i fjor.

– 75 prosent av vinen fra Robertson Winery går til eksport, spesielt til Skandinavia. Farmerne tjener store penger på lidelsen våre brødre og søstre utsettes for, og skandinaver nyter vinen sin uten å kjenne til de forferdelige forholdene landarbeiderne lever under, sier Dubé, som

selv har bakgrunn som landarbeider på en vingård.

FORTVILTE FAMILIER

Kravene til CSAAWU var at arbeiderne får mulighet til å organisere seg, og at månedslønna heves til 8500 rand (om lag 5500 kroner).

– Dette var ikke en streik vi ønsket; vi ble tvunget inn i den av ledelsen ved Robertson Winery. Vi ønsket å fortsette forhandlingene, men Robertson svarte med å si at alle krav som rettes mot dem oppfattes som en krigserklæring, sier Dubé.

Etter en streik i 2012 fikk CSAAWU gjennomslag for noen av sine krav, men ingen av disse ble innfridd i ettertid, og landbruksmyndighetene i Sør-Afrika har ikke gjort noe for å tvinge farmerne til å følge opp avtalen fra den gangen.

– I stedet hevnet farmerne seg på arbeiderne som sto opp for sine rettigheter, med masseoppsigelser og utkastelser. Vi fikk fortvile henvendelser fra familier som opplevde å bli kastet ut av hjemmene sine, få møblene sine dumpet i grøfta og husene jevnet med jorda av bulldosere. De hadde ikke annet valg enn å flytte inn i skur uten strøm og med elendige sanitærforhold i utkanten av byene, forteller han.

FAKTA: CSAAWU

CSAAWU (The Commercial, Stevedoring, Agricultural and Allied Workers Union) er en fagforening for landarbeidere dannet i Robertson-området i Western Cape-regionen i Sør-Afrika.

Grunnlagt i 2006 for å kjempe mot de grufulle forholdene mange av Sør-Afrikas landarbeidere lever under.

Bare fire prosent av Sør-Afrikas landarbeidere er organisert, og de har gjennomgående hatt det laveste lønnsnivået i landet.

I løpet av de siste tjue årene har mange landarbeidere mistet jobbene sine og blitt kastet ut fra gårdene de har bodd på, ofte i generasjoner.

CSAAWU organiserer drøyt 3000 vingårdsarbeidere.

Norsk Folkehjelp støtter CSAAWU gjennom partnerskapet med The Trust for Community Outreach and Education (TCOE).

IKKE MULIG Å LEVE AV LØNNA

CSAAWU har studert regnskapene til Robertson Winery.

– Tallene viser at i 2015 omsatte de for 613 millioner rand. 11 millioner rand gikk til å lønne 259 arbeidere. Derfor synes vi at vårt krav om en økning av månedslønna til 8500 rand er rimelig. I dag tjener mange svarte landarbeidere 3500 rand per måned, og det kan de ikke leve av, sier Dubé.

CSAAWU ønsker å bygge relasjoner med skandinaviske forbrukere og fagforeninger for å skape internasjonal solidaritet for sitt arbeid. Etter dokumentaren *Bitre druer*, som også ble vist på NRK Brennpunkt i fjor, kom omsider sørafrikanske myndigheter på banen.

– De gjennomførte undersøkelser og fant ut at samtlige vingårder bryter med arbeidernes grunnleggende rettigheter. Mange landarbeidere har ikke tilgang til rent drikkevann, og de jobber med farlige sprøytemidler uten beskyttelsesutstyr. Mange tjener så lite at de sulter, sier Dubé.

BLIR VIST ET GLANSBILDE

Western Cape-regionen står for om lag 20 prosent av Sør-Afrikas BNP, og vinproduksjon er en sentral næringsvei i

området. Totalt importerer de nordiske landene mer enn 50 millioner liter vin fra Sør-Afrika hvert år.

– Ett av kravene våre til Vinmonopolet er at de må la oss opprette et overvåkningsorgan som kan dokumentere at det faktisk skjer endringer. Når representanter for skandinaviske selskaper og organisasjoner kommer til Sør-Afrika, blir de vist et glansbilde uten rot i virkeligheten, og de får bare snakke med landarbeidere som er så redd for farmerne at de sier det de har fått beskjed om, sier Dubé.

Med støtte fra blant andre Norsk Folkehjelp, klarte CSAAWU å sørge for at de 220 familiene til de streikende fikk et minimum av mat og andre nødvendigheter de 14 ukene streiken varte.

– Farmerne forsøkte å få CSAAWU til å bukke under ved blant annet å trekke oss for retten for hver minste lille ting. Vi har betalt 160 000 rand i rettslige utgifter, men har heldigvis klart oss takket være gode støttespillere.

FORBEREDT PÅ NYE KAMPER

Farmerne har også svart med å øke bruken av sesongarbeidere og immigranter.

– Vi inviterer også dem til å organisere seg hos oss, for vi ønsker å stå sammen

med alle våre søstre og brødre i denne kampen, sier Dubé.

Selv om CSAAWU langt fra vant fram med alle sine krav, valgte de likevel å avslutte streiken etter 14 uker.

– Det var en strategisk beslutning. Dette var ikke en streik vi var forberedt på, og nå skal vi mobilisere alle medlemmene våre og rekruttere så mange nye vi kan, og så skal vi forberede oss på nye kamper. Denne streiken har vist oss at det er mulig å oppnå forbedringer for landarbeiderne hvis vi bare står sammen. Jeg hadde aldri forestilt meg at 220 landarbeidere i streik kunne skape så mye oppmerksomhet, sier han.

CSAAWU har henvendt seg til Robertson Winery for å gjenoppta forhandlingene rundt landarbeidernes bo- og arbeidsforhold, men fått til svar at ledelsen ikke har tid til møter.

– De har tid til å ødelegge livene til landarbeiderne, men ikke til å diskutere tiltak som kan forbedre livene deres. Det er slike mennesker vi forholder oss til, sier Deneco Dubé.

← Vinfarmerne hevnet seg på arbeidere som sto opp for sine rettigheter med oppsigelser og utkastelser. Ofte ble arbeidernes hjem jevnet med jorda av bulldosere.

↓ Denece Dubé representerer de fagorganiserte vingårdarbeiderne som streiket frambedre kår på den sørafrikanske vinfarmen Robertson Winery.

Luis Fernando Arias og Marylen Serna var på besøk i Norge i forbindelse med utdelingen av Nobels Fredspris til Colombias president Juan Manuel Santos i desember i fjor.

– Mye må løses før vi får varig fred i Colombia

Fredsavtalen mellom regjeringen og Farc-geriljaen i Colombia gir håp om bedre tider i landet. Men Luis Fernando Arias og Marylen Serna mener det fortsatt er langt igjen før det blir vedvarende fred.

TEKST OG FOTO Mona Bristøl

I OVER ET halvt århundre har store deler av Colombias 50 millioner innbyggere levd i konstant frykt. Geriljaer, hæren, paramilitære grupper og narkotikaligaer har vært en del av hverdagen. Dette har ført til at Colombia er et av verdens mest voldsherjede land. 220 000 mennesker er drept, og over seks millioner mennesker er drevet på flukt. Ingen andre land i verden, utenom Syria, har så mange innbyggere på flukt.

Luis Fernando Arias så nære familiedlemmer bli drept da paramilitære grupper angrep Kankuamo-folket som han er en del av. Folket hans har vært spesielt hardt rammet av volden fra illegale grupper og fra de væpnede styrkene. I løpet av seks måneder i 2003 ble 44 mennesker drept.

– Jeg måtte flytte fra området vi bodde i, og landsbyen måtte få internasjonal beskyttelse. Vi har ikke bare sett alt dette, vi har også levd med det og kjent volden på kroppen. Det viktigste for meg har derfor blitt å sørge for at dette aldri, aldri skjer igjen, sier Arias.

LEDER STORE FOLKEGRUPPER

Sammen med Marylen Serna var Arias på besøk i Norge i forbindelse med utdelingen av Nobels fredspris i desember i fjor. De er ledere i to av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Colombia, og representerer grasrota i landet – urfolk, arbeidere, bønder og minoriteter.

Befolkningsgruppene de står i spissen for er blant dem som er hardest rammet av konfliktene i landet. Arias er leder for ONIC, den nasjonale urfolksorganisasjonen i Colombia som har over 1,3 millioner medlemmer. Serna er leder av bondeorganisasjonen i Cauca og talsperson for Congreso de los Pueblos, en paraplyorganisasjon som samler rundt 400 folkelige

organisasjoner for bønder, urfolk, afrocolombianere, studenter, kvinner og fagforeninger.

LITE ER ENDRET

På den vestlige halvkule er det kun Colombia som fortsatt har en pågående væpnet konflikt. Arias mener konflikten fortsetter fordi lite har endret seg siden starten.

– Det startet for over 50 år siden, og kjernen i konflikten var og er rettighetene til jorda. Den gangen var jordbruket den største driveren i landets økonomi. Mange småbønder flyktet på grunn av terror fra kriminelle bander, og jorda deres ble overtatt av de store landeierne. 200 000 åkerlapper skiftet eier i denne perioden. Den skjeve fordelingen av ressurser og makt har bare blitt større med årene. Narkotikahandelen har også virket inn, spesielt de siste årene. Lederne i de folkelige gruppene har blitt forfulgt, fengslet og henrettet, ofte bare fordi de har andre tanker og meninger enn myndighetene, sier Luis Fernando Arias.

Han forteller at etter hvert som de sosiale bevegelsene rundt omkring i landet

er «ryddet bort», har multinasjonale selskaper gjort sitt inntog og fått tilgang på store naturressurser. Derfor vil de lokale innbyggerne fortsette å være i konflikt med myndighetene om rettighetene til jorda.

– Det finnes ingen lover som beskytter folks rettigheter. Se for eksempel på gruvedriften. Tusenvis av familier har levd av småskala gruvedrift, som ikke skader naturen, men som gir dem inntekter nok til å overleve. Inntoget av de multinasjonale selskapene ødelegger disse små økonomiene og tar livsgrunnlaget fra mange mennesker, sier Serna.

– Det er en kamp mellom ulike klasser i samfunnet. Lederne styrer og manipulerer folkets meninger. Mediene, som har stor påvirkningskraft, styres også av de store monopolene, sier Arias.

Han mener at regjeringens valg om å bruke militær makt for å få orden i samfunnet har vært lite vellykket.

– Så lenge vi ikke får gjort noe med årsaken til konflikten, eller får endret på det politiske og sosiale klimaet, kommer den væpnede konflikten til å fortsette, sier han.

«Det er en kamp mellom ulike klasser i samfunnet. Lederne styrer og manipulerer folks meninger.»

– Luis Fernando Arias

«Fredsavtalen er et middel på veien mot normalisering og utvikling. Ennå mangler mye.»

– Marylen Serna

FOLKETS NEI

Sist oktober ble det kjent at Nobels Fredspris for 2016 ble tildelt Colombias president Juan Manuel Santos for hans innsats for å få slutt på den lange borgerkrigen i landet. Siden 2012 har han vært i forhandlinger med Farc-geriljaen, landets største opprørsgruppe, om en fredsavtale. Den ble signert i Havanna i august.

Samme uke som fredsprisvinneren ble kjent, sa flertallet i Colombia nei til freds-

avtalen i en folkeavstemning. Motstanden mot avtalen var stor, og folket er fortsatt splittet. Mange mener avtalen vil fortsette å skape splid i befolkningen – blant annet fordi den vil kunne gi straffefrihet til Farc-ledere, og gi dem mulighet til å stille til valg.

1. desember godkjente likevel nasjonalforsamlingen en revidert fredsavtale, denne gangen uten noen folkeavstemning først.

MOBILISERING

Mens fredsforhandlingene fant sted i Havanna, mobiliserte de folkelige organisasjonene bredt i Colombia for å være med på å påvirke utfallet av forhandlingene. Målet for dem var en fredsavtale som sikrer en mer rettferdig utvikling i landet og kompensasjon til ofrene for konflikten.

Den uka vi møtte Serna og Arias i Oslo, startet gjennomføringen av fredsprosessen, som blant annet krever at Farc-geriljaen legger ned våpnene.

– Fredsavtalen er et middel på veien mot normalisering og utvikling. Ennå mangler mye. Hvis den væpnede konflikten opphører, vil det bli starten på en ny prosess. Det som mangler i avtalen og som er svært viktig, er problemet med de paramilitære gruppene. Vi har i våre samtaler med regjeringen krevd at de paramilitære må avvikles. Det må være en aktiv politikk fra statens side som bygger ned disse styrkene. Det er ikke snakk om isolerte bander, men væpnede grupper med økonomisk, politisk og militær makt. De har stor kontroll over lokalsamfunnet, organisasjonene og over landområder, sier Marylen Serna.

– De paramilitære må stenges ute fra politiske avgjørelser, de har jo tidligere til og med sittet med presidentvervet. Landet vårt har blitt styrt av mafiosos, kurtisert av disse paramilitære gruppene. Og mange ønsker å beholde dem og at borgerkrigen fortsetter; det er jo god business. I krigen ligger en tredel av landets nasjonalbudsjett. Dette gir store utfordringer som må løses i etterspillet av avtalen, sier Arias.

ET SKRITT I RIKTIG RETNING

Luis Fernando Arias har spilt en sentral rolle for å fremme det «etniske kapittelet»

← Marylen Serna er talsperson for Congreso de los Pueblos, en paraply-organisasjon som samler rundt 400 folkelige organisasjoner for bønder, urfolk, afrocolombianere, studenter, kvinner og fagforeninger.

✓ Luis Fernando Arias er en del av Kankuamo-folket, en folkegruppe som har fått kjenne på utryggheten forårsaket av de paramilitære gruppene. Mange har blitt drept, og nesten halvparten av folket har blitt tvunget på flukt fra området de kommer fra.

i fredsavtalen, og har deltatt i forhandlingene på Cuba flere ganger. Han mener fredsavtalen bare er ett skritt på veien mot sosial rettferdighet. Det «etniske kapitlet» sikrer respekt for urfolks og afrocolombianeres rettigheter, og ble innlemmet i avtalen like før signeringen i august 2016.

– Den nye situasjonen gir oss optimisme, men vi har også våre forbehold fordi akkurat nå lever vi i et scenario med politisk usikkerhet. Det vil kreve mange reformer og endringer av samfunnsmessig, politisk og økonomisk art for å sikre en bedre framtid for hele Colombias befolkning. Det må bli en demokratisk åpenhet slik at folk flest blir mer involvert. Hvis ikke det skjer, blir det vanskelig å tro på noen endring.

– Vi er forventningsfulle, men samtidig redde. Mange ledere av sosiale organisasjoner har blitt forfulgt og drept den

siste tida. Det er en overhengende fare, for oss alle – akkurat slik det var for 20 år siden, sier Arias.

– Fredsprisen er likevel positiv fordi vi får det internasjonale samfunnets blikk rettet mot fredsprosessen, sier Serna.

SÅ TIDLIG URETTFERDIGHETEN

Marylen Serna kommer fra en jordbruksfamilie, og forteller at hun som barn så at foreldrene hennes jobbet hardt. Likevel hadde de dårlig råd.

– Hvorfor er det slik at selv om de jobber så hardt, har vi så lite å leve av, spurte jeg meg selv.

– Og ikke bare i vår familie var det slik, men i tusenvis av andre familier også. Noe må være feil, var konklusjonen min.

I 32 år har hun kjempet for forandring. Congreso de los Pueblos ble stiftet da re-

gjeringen var på sitt mest korrupte og paramilitarismen var den del av kongressen.

– Det vi gjorde var at vi ikke anerkjente den nasjonale regjeringen, men dannet i stedet vår egen – folkets regjering. I 2010 var 20 000 representanter samlet i Bogotá for å bli enig om hvordan vi ønsket å være med på å forme et nytt Colombia. Vi kom fram til en politisk enighet om det vi ønsker å oppnå, og vi skapte egne lover som gir en pekepinn på hvordan vi skal leve. Slik står vi bedre rustet for å kunne påvirke regjeringen, sier hun.

– Målet er å få politisk innflytelse nok til å skape et nytt politisk og økonomisk system, noe som igjen er avgjørende for å få til en varig fred.

Kvinner i s

– Det er bare så vidt jeg overlevde. Jeg skal være glad jeg er i live! Soldatene skjøt rett mot demonstrasjonen vår. Jeg må gå med en kule bare én millimeter fra hjertet mitt resten av livet, sier Dalia Nassar.

TEKST Inger Sandberg FOTO Torunn Aaslund

Dalia Nassar ble skutt av israelske soldater under en demonstrasjon. Kulene unngikk såvidt hjerte, lunger og rygggrad, men en av kulene sitter igjen i kroppen og kan ikke fjernes.
– Den må jeg lever med resten av livet, sier Dalia.

FOR VEL ET år siden deltok Dalia Nassar (26) i en massemønstring i Ramallah etter at to ytterliggående bosettere hadde tent på huset til en palestinsk familie i en landsby på Vestbredden. Flere familiemedlemmer, både voksne og barn, ble så kraftig forbrent at de døde av brannskadene.

Dalia er en typisk representant for sin generasjon. Hun er ung, sint og velartikulert.

– Nå har vi fått nok! Vi gir oss ikke før okkupasjonen tar slutt og staten Israel vil respektere oss palestinere som likeverdige. Israel må la vårt land i fred og gi oss de samme rettighetene de selv tar for gitt.

– KOLLEKTIV AVSTRAFFELSE ER GALT

Tross sin unge alder er Dalia allerede en erfaren aktivist i den palestinske motstandskampen. Hun er både partipolitisk aktiv og med i Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon UPWC, Union of Palestinian Women's Committees.

– Vi er dessverre vant til mye vold fra israelske bosettere og soldater, men denne hendelsen i Ramallah var helt spesiell. Vi opplevde at vi ikke hadde noe annet valg enn å gjøre opprør. En palestiner angrep noen av de israelske soldatene med kniv. Han ble drept, og huset til familien hans

kuddlinjen

ble revet. Flere ungdommer prøvde å slå ring rundt huset, men forgjeves. Jeg er imot kollektiv avstraffelse. Familien til denne palestineren kan ikke holdes ansvarlig for hva han gjorde, like lite som min familie kan stå til ansvar for mine handlinger, sier hun.

– Jeg var en av dem som protesterte. Jeg ble skutt. Kulene gikk inn i kroppen min bare én millimeter fra hjertet, like ved lungene og ryggraden. En av kulene sitter der ennå. Av medisinske grunner kan den ikke fjernes, jeg må leve med den resten av livet.

Dalia ble kjørt til et sykehus i Ramallah, men israelske soldater ville ta henne med til et sykehus i Tel Aviv.

– Men jeg vil ikke betale så mye som én krone til Israel. Da vil jeg heller dø. Dalia snakker med rolig og fast stemme.

– Kan hende lyder dette rart for dere som utlendinger, men slik er det for meg og for mange av oss.

MOBILISERER FOR ØKT POLITISK DELTAKELSE

Palestinske kvinner er undertrykt av en brutal okkupasjon og av en sterk mannsdominans i egen kultur. De kan oppleve vold fra både israelske soldater og fra sine egne menn. Dårlig økonomi og stor arbeidsløshet gjør livet ekstra vanskelig

for kvinnene. Derfor er det også mange kvinner som organiserer seg og etablerer sterke kvinnefellesskap.

To av Norsk Folkehjelps partnere arbeider særskilt for kvinners rettigheter. UPWC jobber med å øke kvinners politiske deltakelse. I palestinsk politikk møter kvinnene en serie alvorlige hindringer, blant annet en dyp politisk splittelse i det palestinske lederskapet.

STORE INTERNE KONFLIKTER

President Mahmoud Abbas ble valgt for seks år i januar 2005. Ifølge den palestinske valgloven har han allerede sittet flere år på overtid. Partiene Fatah på Vestbredden og Hamas på Gazastripen har vært dypt splittet i mange år. Donald Trump i Det Hvite Hus i USA og en svært høyreorientert regjering i Israel skaper stor uforutsigbarhet.

Fatah og Hamas forsøker nå en forsiktig tilnærming, men det er like fullt liten grunn til store forhåpninger om snarlig bedring av palestinske kvinners kår. Kvinnene er utsatt for vold i familien og diskriminering på arbeidsmarkedet, og mannlige kolleger ser ofte ned på dem.

UPWC sitter ikke med hendene i fanget. I Gaza mangler fortsatt over 100 000

mennesker skikkelig husvære etter Israels brutale luftangrep sommeren 2014. UPWC har laget en stor feltundersøkelse av kvinner som må bo i små og kalde prefabrikerte hus. Dette er den første studien som ser spesifikt på disse kvinnes levekår. UPWC holder også seminarer på Gazastripen og på Vestbredden, blant annet om hvordan de kan arbeide mest mulig effektivt mot vold mot kvinner.

INGEN VEI UTENOM MOTSTANDSKAMPEN

– Hver dag må vi leve i frykt for nye angrep, sier Dalia Nassar. – For meg, og for mange på min alder, er organisert motstand vår eneste farbare vei. Ja, hverdagens våre er harde og krevende, men det er ikke noe alternativ å flytte til Europa eller bare å sette oss passivt ned.

I juni 2017 er det 50 år siden seksdagerskrigen og starten på okkupasjonen.

– Bare motstand fra oss palestinere og godt organisert solidaritetsarbeid fra dere ute i verden vil kunne gi oss et fritt Palestina. Men kampen vil fortsatt være lang og hard – dessverre.

Blikk på verden

NORSK FOLKEHJELP AVVIKLER DRUKNINGSSTATISTIKKEN

ORGANISASJONEN HAR siden 1988 ført en landsomfattende månedlig drukningsstatistikk. Tallene Norsk Folkehjelp har samlet gjennom 28 år, viser en tydelig utvikling med stadig færre drukninger.

Norsk Folkehjelp har derfor besluttet å avvikle overvåkningen av drukningsulykker i Norge.

– Det er en positiv og gledelig trend vi ser. Selv om vi selvfølgelig skulle hatt enda færre ulykker, ligger antall drukninger nå stabilt på et så lavt nivå at vi ikke ser nødvendigheten av en månedlig overvåkning, sier Jon Halvorsen, leder av redningstjeneste og førstehjelp i Norsk Folkehjelp.

– Vi skal likevel ikke slutte å jobbe med forebygging av drukningsulykker, som handler om svømmeferdigheter og trygghet i vannet, men også om hvordan vi ferdes langs og på sjøen, sier Halvorsen.

OLJEFONDET INVESTERER MILLIARDER I OKKUPASJONEN

STATENS PENSJONSFOND Utland (Oljefondet) er tungt investert i okkupasjonen av Palestina, viser en ny rapport fra det uavhengige medie- og forskningssenteret Danwatch som har sett på de fem største europeiske pensjonsfondene. Oljefondet investerer 5,2 milliarder euro i 35 av de 36 selskapene som har virksomhet i ulovlige bosettinger, blant annet fem israelske banker som finansierer ulovlig bosettingsbygging.

– Bosettingene er ulovlige, skader palestiner og undergraver muligheten for en fredelig løsning. Oljefondet er verst i klassen av de fem største europeiske pensjonsfondene når det gjelder investeringer som støtter opp om bosettingene på palestinsk land. Vi kan ikke ha det slik at norske folks sparepenger bidrar til undertrykking og okkupasjon, sier Kathrine Raadim, leder for utlandsavdelingen i Norsk Folkehjelp.

«Vi kan ikke ha det slik at norske folks sparepenger bidrar til undertrykking og okkupasjon» – Kathrine Raadim

FØDT OG OPPVOKST PÅ ASYLMOTTAK →

SELV ET BARN som er født i Norge kan måtte tilbringe hele barndommen på asylmottak. Norsk Folkehjelp og NOAS etterlyser hensynet til barnas beste i et brev til Stortinget.

Rett før jul 2016 vedtok Stortinget at barn med begrenset opphold skal bosettes i kommunene, også i tilfeller hvor ID-papirer mangler. Bakgrunnen var at UDI, verger og barneombud varslet om at situasjonen for barn på mottak er uholdbar. Men vedtaket er ikke iverksatt, og ligger nå til vurdering hos Justisdepartementet.

I brevet til Stortinget skriver Norsk Folkehjelp og NOAS at vedtaket om at barn med begrenset opphold må bosettes i kommunene må gjelde for alle barn, også de lengeværende:

«Vi kjenner til konkrete tilfeller hvor barn opp i tiårsalderen har bodd på asylmottak hele sitt liv. Det mener vi er en virkelighet som ikke er Norge verdig.»

JON HALVORSEN LEDER NY AVDELING

FOR Å STYRKE og effektivisere oppfølgingen av medlemsorganisasjonen, har Norsk Folkehjelp slått sammen avdelingene Demokrati og kampanje og Redningstjeneste og førstehjelp. Den nye avdelingen har fått navnet Organisasjonsavdelingen, og ledes av Jon Halvorsen.

Foto Haakon Nordvik

Etter et langt liv
er det mye du
etterlater deg.

**Solidaritet
kan være
noe av det.**

Gjennom en testamentarisk gave til Norsk Folkehjelp kan du bidra til at solidariteten lever videre etter at du selv har gått bort. Vil du vite mer om hvordan du kan tilgodese Norsk Folkehjelp se www.folkehjelp.no eller ring **22 03 77 00**.

Norsk Folkehjelp

bama

– mer enn et fagforbund

**Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak**

Norsk Lokomotivmannsforbund

LO Media

Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo

aaf | Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening

– fellesskap i hverdagen

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Fellesforbundet
Avd. 57 Nord Rogaland

Fellesforbundet
Avd. 5

Avd. 3
Møre og Romsdal

Fellesforbundet
Avd. 23 Raufoss Jern og Metallarb. Forening

Fellesforbundet
Marinestasjonen

Fellesforbundet
Avd. 10

Fellesforbundet
Avd. 25 Stavanger

Fellesforbundet
Avd. 26 Østfold Fagforening

Fellesforbundet
Oslo Grafiske Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag
Norsk Medisinaldepot

Fellesforbundet
Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms

Fellesforbundet
Avd. 108 Innherred Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag
Mattilsynet

Fellesforbundet
Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 650

FAGFORBUNDET
Avd. 731 Skedsmo

Fellesforbundet
Avd. 185 Flyarbeidernes Forening

FAGFORBUNDET
Avd. 422 Kvam og Fusa

Fellesforbundet
Avd. 29 Søre Sunnmøre

Fellesforbundet
Avd. 74 Nord-Hålogaland

Avd. 91 Bodø

Fellesforbundet
Avd. 75 Halden Fagforening

Avd. 15 Innlandet

EL&IT
FORBUNDET
Trøndelag

Fellesforbundet
Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening

Avd. 21 Fredrikstad

EL&IT
FORBUNDET
Elektroarb.

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

– fellesskap i hverdagen

OM NORSK FOLKEHJELP

NORSK FOLKEHJELP er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 39 land.

OM APPELL

APPELL ER ET fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

REGION VEST

Teatergt. 34, 5010 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

B PostAbonnement

RETURADRESSE

Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO

Rettferdig tilgang til naturressursar i Sør-Sudan

Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn.

Industri Energi støttar Norsk Folkehjelp sitt arbeid i Sør-Sudan, og bidreg med 1 million kroner over ein 4-års periode. Norsk Folkehjelp samarbeidar med lokale styresmakter og partnerar i Sør-Sudan for å sikre folk rettferdig tilgang til naturressursar. Det er også viktig å styrkje folket sin rett til å delta i politiske prosessar. Målet er å bidra til utvikling av eit politisk rammeverk der lokalbefolkninga kan vere med å bestemme korleis ressursane vert fordelt. Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn. I Sudan-programmet bidreg Industri Energi til sosial og økonomisk utvikling.

Norsk Folkehjelp
Solidaritet i praksis